

Alle kommuner i Nordland

Saksb.: Ane Fønnes Odnæs
e-post: fmnoaad@fylkesmannen.no
Tlf: 75531616
Vår ref: 2015/6315
Deres ref:
Vår dato: 07.10.2015
Deres dato:
Arkivkode:

Statsbudsjettet 2016

Fylkesmannen vil i dette brevet kort gå gjennom regjeringens forslag til statsbudsjett for 2016 og de føringer dette legger for kommunens rammebetingelser. Det fokuseres her på de elementer som antas å være av særlig interesse i forhold til budsjettprosessen i kommunene.

Regjeringen har varslet en gjennomgang av inntektssystemet for kommunene med virkning fra 2017. Forslag til nytt inntektssystem sendes på høring høsten 2015.

Dette brevet samt tilhørende dokumenter er tilgjengelig på våre nettsider, fylkesmannen.no/Nordland

Kommunesektorens inntekter 2016

Skatteinngangen til kommunesektoren har de siste månedene vært godt i tråd med anslagene i Revidert nasjonalbudsjett 2015. Dette innebærer at anslaget for kommunesektorens skatteinntekter som ble gitt i Revidert nasjonalbudsjett 2015 opprettholdes.

Den samlede pris- og kostnadsveksten (kommunal deflator) anslås til 2,7 pst. Også dette er samme anslag som i Revidert nasjonalbudsjett 2015. Etter dette anslås realveksten i samlede inntekter i 2015 til 9 milliarder kroner (tilsvarende 2,2 prosent). Veksten i frie inntekter anslås til 6,1 milliarder kroner (tilsvarende 1,9 prosent). Inntektsanslagene er de samme som etter stortingsbehandlingen av Revidert nasjonalbudsjett 2015.

Regjeringen legger opp til en realvekst i kommunesektorens samlede inntekter i 2016 på 7,3 mrd. kroner. Av den samlede inntektsveksten er 4,7 mrd. kroner frie inntekter. Veksten i frie inntekter fordeles med 4,2 mrd. kroner på kommunene og 0,5 mrd. kroner på fylkeskommunene. Ut over denne veksten i frie inntekter, foreslår Regjeringen økte bevilgninger til flere tiltak innen helse og omsorg, barn og unge og samferdsel, disse kommer vi tilbake til nedenfor under særskilte satsninger.

I forbindelse med stortingsbehandlingen av Revidert nasjonalbudsjett 2015 ble kommuneøkonomien styrket med 1,2 mrd. kroner. Denne styrkingen videreføres til 2016.

Det er betydelig usikkerhet om utviklingen i norsk økonomi og kommunenes skatteinntekter. Anslaget for skatteinntekten i kommunesektoren i 2016 bygger på en samlet vurdering av utviklingen i norsk økonomi. Regjeringen følger nøye med på den økonomiske utviklingen og vil foreta en ny vurdering av kommuneøkonomien og skatteinntekten i forbindelse med Revidert nasjonalbudsjett 2016.

Vekst i frie inntekter

Demografi og pensjonskostnader

Veksten i frie inntekter må ses i sammenheng med økte utgifter for kommunesektoren knyttet til befolkningsutviklingen. Det tekniske beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi (TBU) har anslått merutgiftene for kommunesektoren i 2016 til om lag 2,1 mrd. kroner som følge av den demografiske utviklingen. Av dette kan det anslås at om lag 1,7 mrd. kroner må finansieres innenfor veksten i frie inntekter.

I Kommuneproposisjonen 2016 ble veksten i kommunesektorens samlede pensjonskostnader anslått til i størrelsesorden 900 mill. kroner i 2016, ut over det som dekkes av den kommunale deflatoren. De økte kostnadene må dekkes av de frie inntektene.

Frie inntekter til nye eller utvidede oppgaver

Veksten i frie inntekter gir kommunesektoren et handlingsrom i 2016 til å bygge ut tjenestene eller bedre kvaliteten på tjenestetilbudet i tråd med lokale behov. Bindingene på de frie inntektene i form av økte demografikostnader og pensjonskostnader utgjør i alt 2,6 mrd. kroner. I tillegg kommer Regjeringens satsinger på tiltak finansiert innenfor de frie inntektene på i alt 1,2 mrd. kroner. Innenfor den samlede veksten i frie inntekter innebære dette et handlingsrom for kommunesektoren samlet sett på 0,9 mrd. kroner.

	Kommunene	Fylkeskommunene
Demografi	1,7	-
Pensjonskostnader *	0,8	0,1
Rusomsorg	0,4	-
Helsestasjoner og skolehelsetjeneste	0,2	-
Fleksibelt barnehageopptak	0,4	-
Fylkesveier	-	0,2

Regjeringen styrker det sosiale sikkerhetsnettet gjennom å sette av 400 mill. kroner av veksten i frie inntekter til en bedre rusomsorg, fordelingen her vil skje etter sosialhjelpsnøkkelen. Det er avsatt 200 mill. kroner til helsestasjons- og skolehelsetjenesten som bevilges gjennom en særskilt fordeling.

Videre er 400 mill. kroner av veksten i frie inntekter knyttet til et mer fleksibelt barnehageopptak.

Av veksten i frie inntekter til fylkeskommunene er 200 mill. kroner begrunnet i behovet for fornying og opprusting av fylkesveiene.

Skatteandel

Kommunesektorens frie inntekter består av skatteinntekter og rammetilskudd. Tabell 3.3 i Prop. 1 viser de frie inntektene i 2015 og 2016, fordelt på skatteinntekter og rammetilskudd.

Skatt på alminnelig inntekt fra personlige skattytere deles mellom staten, kommuner og fylkeskommuner. Fordelingen bestemmes ved at det fastsettes maksimalsatser på skattørene for kommuner og fylkeskommuner.

I Kommuneproposisjonen 2016 ble det signalisert at skattørene for 2016 skal fastsettes ut fra et mål om at skatteinntektene for kommunesektoren skal utgjøre 40 pst. av de samlede inntektene. Anslagene for kommunesektorens skatteinntekter i 2015 ble redusert i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett 2015. Rammeoverføringene ble samtidig økt med 1,2 mrd. kroner. Etter dette kan skatteandelen i 2015 anslås til vel 39 pst. av samlede inntekter. Isolert sett trekker det i retning av å øke de kommunale og fylkeskommunale skattørene i 2016. Anslaget på kommunesektorens skatteinntekter i 2016 bygger videre på 0,5 pst. sysselsettingsvekst og 2,7 pst. lønnsvekst fra 2015 til 2016.

Det foreslås at den kommunale skattøren for 2016 settes opp med 0,45 prosentpoeng til 11,8 pst. Den fylkeskommunale skattøren foreslås satt opp med 0,05 prosentpoeng til 2,65 pst. Forslaget til skattører er da tilpasset en skatteandel på 40 pst.

Deflator

I presentasjonen av kommuneopplegget i kommuneproposisjonen/statsbudsjettet fokuseres det på reelle endringer i kommunesektorens inntekter. Dette innebærer at man i statsbudsjettet prisjusterer kommunesektorens inntekter for anslått lønnsvekst og anslått prisvekst på varer/tjenester før man legger til realveksten. Deflatoren for kommunesektoren utarbeides i Finansdepartementet (FIN) i forbindelse med statsbudsjettet. Deflatoren består av en delindeks for lønnsvekst og en delindeks for kjøp av varer og tjenester. Lønnsvekst teller knapt 2/3 av deflatoren. Andelen har vært stabil over tid.

Følgende kostnadselementer er ikke dekket av deflatoren:

- Rentekostnader
- Pensjonskostnader er dekket i budsjettdeflatoren i den grad de øker i takt med lønnsveksten. Dersom pensjonskostnadene øker mer (eller mindre) enn lønnsveksten, fanges ikke dette opp av budsjettdeflatoren.
- Demografikostnader

Disse kostnadselementene må dekkes av veksten i frie inntekter.

2016: Ved beregning av realvekst i kommunesektorens inntekter i 2016 legges det til grunn en pris- og lønnsvekst i kommunal sektor på 2,7 pst. Dette bygger bl.a. på et lønnsvekstanslag på 2,7 pst. i 2016. Kommunesektoren er kompensert for anslått pris- og lønnsvekst på 2,7 pst. innenfor de foreslåtte inntektsrammer for 2016.

Særskilte satsninger

Ut over vekst i frie inntekter, foreslås det satsninger i statsbudsjettet som berører kommunene:

Helse og omsorg

I tillegg til satsingen på rusomsorgen og helsestasjons- og skolehelsetjenesten gjennom kommunenes frie inntekter foreslår regjeringen:

- Investeringstilskudd til heldøgns omsorgsplasser: Det foreslås en tilsagnsramme på 4,1 mrd. kroner til 2 500 heldøgns omsorgsplasser i sykehjem og omsorgsbolig i 2016.
- Dagtilbud til demente: Regjeringen vil fremme forslag til endring av helse- og omsorgstjenesteloven slik at kommunene fra 1. januar 2020 får plikt til tilby dagaktivitetstilbud til hjemmeboende personer med demens. Det legges opp til en utbygging av tilbudet fram mot 2020. Det bevilges 71,3 mill. kroner på øremerket post på HODs budsjett i 2016. Dette vil legge til rette for 1 200 nye plasser.
- Flere psykologer i kommunene: Regjeringen varslet i primærhelsetjenestemeldingen at den vil innføre lovkrav om psykologkompetanse i norske kommuner fra 2020. For å bidra til forsterket rekruttering fram til psykologkompetansekravet trer i kraft, foreslås det å legge om det eksisterende rekrutteringstilskuddet til et flatt årlig tilskudd på 300 000 kroner per psykologårsverk som rekrutteres fra 2016. Det bevilges 145 mill. kroner til dette i 2016. Tilskuddet gir rom for inntil 150 nye psykologårsverk i 2016.
- Øyeblikkelig hjelp: Kommunene har fra 1. januar 2016 en plikt til å sørge for øyeblikkelig hjelp døgnopphold for pasienter med somatiske sykdommer. Som følge av dette foreslås det å overføre 1 206,6 mill. kroner til rammetilskuddet til kommunene.

Ressurskrevende tjenester

Formålet med toppfinansieringsordningen er å sikre at tjenestemottakere som krever stor ressursinnsats fra det kommunale tjenesteapparatet, får et best mulig tilbud uavhengig av kommunens økonomiske situasjon. I 2016 får kommunene kompensert 80 pst. av egne netto lønnsutgifter til helse- og omsorgstjenester ut over et innslagspunkt på 1 081 000 kroner.

Barnehage

0,4 mrd. kroner av veksten i frie inntekter er knyttet til et mer fleksibelt barnehageopptak. Dette tilsvarer helårseffekten av bevilgningen i 2015-budsjettet. Satsingen utgjør med dette nærmere 750 mill. kroner.

Bevilgningen over Kunnskapsdepartementets budsjett knyttet til økt kompetanse og kvalitet økes med 160 mill. kroner i 2016. Disse midlene skal blant annet gå til arbeidsplassbasert barnehagelærerutdanning og til lokale tiltak for å styrke det pedagogiske arbeidet i barnehagen.

Videre er det bevilget 10 mill. kroner over rammetilskuddet for å legge til rette for at kommunene kan styrke sitt informasjons- og rekrutteringsarbeid for å øke barnehagedeltakelsen for barn fra familier med lav inntekt og/eller minoritetsspråklig bakgrunn.

Fra 2016 får ikke-kommunale barnehager den samme finansieringen som kommunale barnehager (dvs. 100 pst av tilskuddet til tilsvarende kommunale barnehager). Kommunene kompenseres ved en økning i rammetilskuddet på 180 mill. kroner.

Det gjøres endringer i forskriften om finansiering av ikke-kommunale barnehager for å gi bedre samsvar mellom reelle utgifter og tilskuddet fra kommunen. Endringene er først og fremst knyttet til pensjons- og kapitalutgifter. Dette gir isolert sett en innsparing på 338 mill. kroner som trekkes ut av rammetilskuddet.

Skole

Som en del av regjeringens realfagsstrategi foreslås det å øke timetallet i naturfag med én uketimer på 5.-7. trinn fra høsten 2016. Kommunene kompenseres gjennom en økning i rammetilskuddet på 77,6 mill. kroner.

Kompetansesatsingen i skolen fortsetter på samme nivå. I løpet av to år har regjeringen nesten tredoblet antallet plasser i videreutdanning for lærere, og i 2016 vil over 5 000 lærere få tilbud om videreutdanning.

Det foreslås å øke lærlingtilskuddet til lærebedrifter med ytterligere 2 500 kroner per kontrakt i 2016. Dette er en del av regjeringens satsing for å motvirke ungdomsledighet. Med dette er tilskuddet økt med 12 500 kroner under denne regjeringen. Fylkeskommunene kompenseres med 50 mill. kroner.

Regjeringen foreslår en investeringsramme på 1,5 mrd. kroner i rentekompensasjonsordningen for skole- og svømmeanlegg i 2016. Med dette forslaget er hele investeringsrammen på 15 mrd. kroner i den åtteårige ordningen som ble innført i 2009, faset inn i budsjettet.

Flyktninger og integrering

Det har vært en kraftig økning i antall asylsøkere til Europa. Dette har også ført til en stor økning til Norge. Regjeringen har derfor lagt fram forslag om tilleggsbevilgninger i 2015 som følge av et økt antall asylsøkere sammenlignet med hva som ligger til grunn for gjeldende budsjett.

- Politiet får 50 millioner for å øke kapasiteten knyttet til registrering av nye asylsøkere til Norge.
- UDI styrkes med 5 mill. kroner
- Vergemålsordningen styrkes med 3 mill. kroner
- Bevilgningen til enslige mindreårige asylsøkere i omsorgssentre økes med 65 mill. kroner
- Tilskudd til utleieboliger økes med 50 mill. kroner
- Regionale ressurscenter om vold, traumatisk stress og selvmordsforebygging (RVTS) styrkes med 5 millioner kroner.

I budsjettet for 2016 vil regjeringen:

- Styrke integreringstilskuddet med 50 mill. kroner til et ekstratilskudd til kommuner ved bosetting av flyktninger. Kriteriet for å få tilskudd er at kommunen i 2016 bosetter flere enn de ble anmodet om i 2015. Tilskuddet blir utbetalt med 50 000 kroner for hver person kommunen bosetter utover dette i 2016.
- Styrke det særskilte tilskuddet for bosetting av enslige, mindreårige flyktninger med 25 mill. kroner. Særskilt tilskudd blir utbetalt til kommunene når enslige, mindreårige flyktninger blir bosatt. Satsen foreslås økt fra 191 300 kroner i 2015 til 207 000 kroner i 2016.

Som følge av den store økningen i antallet asylsøkere siden sommeren, har regjeringen også varslet at den vil legge fram en tilleggsproposisjon for 2016-budsjettet i løpet av høsten.

Styrke kommuner med store investeringsbehov

Kommuner med høy befolkningsvekst vil ha utfordringer i å tilpasse tjenestetilbudet til en voksende befolkning.

Regjeringen har nå senket terskelen for å motta veksttilskudd. I 2015 måtte kommunene ha en befolkningsvekst på 1,6 prosent før de mottok tilskudd, i 2016 senkes terskelen til 1,5 prosent. Endringene skal styrke vekstkommunenes mulighet til å levere gode tjenester til innbyggerne. Tilskuddet prisjusteres fra 55 000 kr i 2015 til 56 485 kr per innbygger utover vekstgrensen i 2016.

Befolkningsveksten har vært noe lavere i 2015 enn i året før. Færre kommuner vil derfor motta veksttilskudd i 2016 (64 kommuner) enn i 2015 (68 kommuner).

Småkommunetilskuddet holdes nominelt uendret i 2016.

Tiltakspakke for økt sysselsetting

I statsbudsjettet for 2016 vil Regjeringen prioritere tiltak som fremmer arbeid, aktivitet og omstilling. Det er en særlig utfordring at mange nå mister jobben i de næringer og fylker som berøres sterkest av den lave oljeprisen. Som en del av budsjettet legger Regjeringen fram en særskilt tiltakspakke for økt sysselsetting på i alt 4 mrd. kroner. De særskilte tiltakene i denne pakken vil være midlertidige og er innrettet slik at de lett skal kunne reverseres. Tiltakene skal fremme økt sysselsetting på kort sikt, samtidig som regjeringen legger til rette for en langsiktig omstilling av norsk økonomi.

Som ledd i tiltakspakken foreslår Regjeringen et engangstilskudd på 500 millioner kroner til vedlikehold og rehabilitering av skoler og omsorgsbygg i kommuner. Midlene vil bli fordelt med likt kronebeløp per innbygger uten søknad. Midlene kommer i tillegg til veksten i kommunenes inntekter.

Kommunereform

De nyvalgte kommunestyrene har frist til 1. juli 2016 med å gjøre vedtak.

Fylkesmennene skal oppsummere og gi tilråding om kommunestrukturen høsten 2016 og regjeringen skal fremme proposisjon om ny kommunestruktur våren 2017.

En samlet lovproposisjon om nye oppgaver til større kommuner legges fram for Stortinget våren 2017.

Regjeringen har også satt i gang et arbeid med en generell gjennomgang av den statlige styringen av kommunene, med sikte på å redusere detaljstyringen. Resultatet av gjennomgangen vil bli presentert for Stortinget våren 2017.

Kommunene i Nordland

Vekst i frie inntekter fra 2015 til 2016

Fra 2015 til 2016 er det på landsbasis en nominell vekst i kommunenes frie inntekter på 4,3 prosent (fra anslag på regnskap for 2015). Kommunene i Nordland anslås samlet sett å få en nominell vekst i de frie inntektene på 3,9 prosent.

I Nordland har 8 av 44 kommuner vekst som er høyere enn eller lik veksten på landsbasis. Størst vekst har Træna kommune med 6,5 prosent, mens Røst kommune har lavest vekst med 0,7 prosent. Vekstprosentene er regnet fra anslag på regnskap for 2015.

Fylkesmennene har i ulik grad holdt tilbake skjønnsmidler til fordeling i løpet av året. Veksttallene på kommunenivå som presenteres her inkluderer ikke eventuelt tilbakeholdt skjønn, noe som kan påvirke vekstanslaget for den enkelte kommune.

Frie inntekter korrigert for variasjoner i utgiftsbehov

Sett under ett hadde kommunene i Nordland i 2014 utgiftskorrigerede frie inntekter på 102 prosent av landsgjennomsnittet. Når man sammenligner kommunenes inntekter korrigert for variasjoner i utgiftsbehov, tar man hensyn til at de antatte kostnadene ved å produsere tjenester varierer betraktelig mellom kommunene. I Nordland hadde 40 av 44 kommuner utgiftskorrigerede frie inntekter som var høyere enn eller lik landsgjennomsnittet. Variasjoner i inntektsnivå kommunene i mellom har hovedsakelig sammenheng med variasjoner i skatteinntekter, regionalpolitiske tilskudd, veksttilskudd og skjønntilskudd.

Finansielle indikatorer

Netto driftsresultat viser hva kommunene/fylkeskommunene sitter igjen med av driftsinntekter når alle driftsutgifter inkludert netto renteutgifter og låneavdrag er trukket fra. Netto driftsresultat kan enten brukes til finansiering av investeringer eller avsettes til senere bruk. Ifølge Det tekniske beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi (TBU) bør netto driftsresultat over tid ligge på om lag 1¼ prosent av driftsinntektene for kommunene samlet.

Kommunene i Nordland hadde i 2014 i gjennomsnitt et netto driftsresultat på 0,0 prosent av driftsinntektene. Landsgjennomsnittet for kommunene, inkludert Oslo, var 1,3 prosent.

Netto lånegjeld viser kommunens/fylkeskommunens langsiktige gjeld fratrukket totale utlån (videreformidling av lån) og ubrukte lånemidler og er et uttrykk for den gjelden som må dekkes av kommunenes ordinære inntekter. Kommunene i Nordland hadde i gjennomsnitt 57 927 kroner per innbygger i netto lånegjeld i 2014. Landsgjennomsnittet var 54 588 kroner per innbygger.

For videre lesning vises det til Kommunal- og moderniseringsdepartementets nettsider:

<http://www.statsbudsjettet.no/Statsbudsjettet-2016/>

<http://www.statsbudsjettet.no/Statsbudsjettet-2016/Fylkesoversikt/>

Med hilsen

Silja Ildgruben (e.f.)
avdelingsdirektør

Ane Fonnes Odnæs
rådgiver

Dette brevet er godkjent elektronisk og har derfor ikke underskrift.

